

مفهوم شناسی امنیت سایبری

احسان کیان خواه^۱، سعید علوی وفا^۲

^۱ کارشناس ارشد و محقق حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات

تهران، ایران

^۲ دانشجوی دکتری مدیریت راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی

تهران، ایران

s.alavi@sndu.ac.ir

چکیده

فضای سایبری در حال ساخت محیط جدیدی در فضای فرهنگی و هویتی است. تا قبل از عصر سایبر هویت انسان به نژاد، قبیله و عرصه جغرافیایی استوار بود و زیست جهان مشهود و نا مشهود در مکان و زمان خاص جغرافیایی فرهنگ را تشکیل می داد. با شکل گیری فضای سایبر و رشد سریع آن مفاهیم عرصه زندگی نیز به سمت تغییر ماهوی گام برداشت. همه چیز از هویت، فرهنگ، حکمرانی، روابط و تعاملات خصوصی و گروهی در حال تغییر است و انسان در حال تبدیل به انسان سایبری شده با تعاملات و مدل زندگی خاص خود است. امنیت در پارادایم فضای سایبری تابع دو عنصر کلیدی انسان و فضای سایبر است. مساله اول انسان ویژگی‌ها و قابلیت‌هایش است و مساله دوم ابعاد، قابلیت‌ها و مبانی شکل‌گیری فضای سایبری است. کنش و تعامل کنشگران این دو عامل، موجب شکل‌گیری فضای تهدیدزایی شده که ابعاد گسترده و متنوعی را در حوزه امنیت شکل می دهد. این تحقیق به دنبال شناسایی و واکاوی حوزه‌های امنیتی مبتنی بر دو عنصر کلیدی عصر فناوری اطلاعات و ارتباطات یعنی هویت انسانی و هویت سایبری است. تا با شناسایی ابعاد امنیت سایبری و اولویت‌های آن عرصه‌های مختلف دفاع در آن حوزه مشخص شده و اولویت‌های راهبردی و عملیاتی برای رویارویی با عصر تازه متولد شده بر بستر سایبر را ترسیم نماید.

واژگان کلیدی

امنیت، سایبر، اسلام، مفهوم شناسی.

مقدمه:

همه برنامه‌های انسان‌ها، جوامع و گروه‌ها و حکومت‌ها و دولت‌ها در حال ختم شدن و مرتبط شدن با فضای مجازی است. شاخص‌های توسعه جهانی با این فضا سنجیده می‌شود. همه چیز در حال مجازی شدن است و واقعیت در حال گرفتن هویتش از مجاز است. نظریه پردازان و اندیشمندان، فضای مجازی را فضای آینده رشد و یا افول نهلها و جریان‌های فکری و فرهنگی می‌دانند و تفکر و اندیشه‌ای بر جهان حاکم خواهد شد که در این فضا همه را مرعوب خود نماید. خود این فضا نیز خالی از جهت‌گیری نیست و بر عناصر خود تاثیر و نفوذ می‌نماید.

فضای سایبر به علت ماهیت و کارکرد خود فضایی تهدیدزایی را خلق نموده که باعث چالش امنیت در سطوح مختلف می‌شود. سطوح امنیت در این فضا، تحت تاثیر سه پارامتر انسان، اعتقادات و جامعه در مواجهه با فضای مجازی و سایبری شکل می‌گیرد. این مفاهیم نیازمند کنکاش و شناخت مبانی نظری و کارکردی است، لذا در این پژوهش نظر به اهمیت آن و ابعاد و عمق تاثیرگذاری فضای سایبر به دنبال پاسخ به این سوال یا مساله کلیدی است. ماهیت تهدیدات در دنیا متأثر از تکنولوژی‌های جدید چه ابعادی را برای انسان و جامعه دین مدار خواهد داشت؟

چیستی فضای سایبر:

ویلیام گیبسون در رمان علمی تخیلی نورومنسر (۱۹۸۴) اصطلاح فضای سایبر را ابداع نمود (Gibson, 1984, 69). گیبسون در شرایطی که شبکه‌ها و سامانه‌های کامپیوتری جهانی امروزی نبود فضای سایبری را اینگونه معرفی کرد: «فضای سایبر یک توهم مورد وفاق است که روزانه میلیاردها اپراتور و کودکانی که مفاهیم ریاضی به آن‌ها داده می‌شود آن را تجربه می‌کنند. فضای سایبر نوعی بازنمایی گرافیکی از داده‌هایی است که از بانک‌های تمامی کامپیوترها در سیستم انسانی تصویر سازی شده است. پیچیدگی‌ای که قابل تصور نیست» (بل: ۲۰۰۱: ۴۶). اگر توصیف فضای سایبر پیچیده استولی در این موضوع سعی می‌شود در سطح چپستی، معنایی و کارکرد آن را بررسی نمود.

در بعد چپستی، فضای سایبر از دیدگاه سخت افزاری شبکه‌ای جهانی از کامپیوترهای به هم پیوسته است که از طریق کانال‌های ارتباطی پرسرعت تارنکبوتی را شکل داده که سریعتر از مصنوعات

هدف از تدوین این مقاله مفهوم شناسی امنیت در فضای سایبر بر اساس ویژگی‌های جامعه اسلامی است. برای این منظور ابتدا باید به بررسی فضای سایبر پرداخت و ویژگی‌ها، قابلیت، فرصت‌ها و تهدیدها آن در آینده حال و آینده را بررسی و شناسایی نمود. از طرفی فضای سایبر دارای خاستگاه فلسفی و کارکردی است که نیازمند تبیین دقیق بر اساس مبانی تئوریک غرب و فلسفه حاکم بر تمدن غرب است که این فلسفه تعارض جدی با مبانی اسلامی و اصالت آخرت دارد و بنمایه‌های تفکر متضادی را با بن‌مایه‌های تفکر اسلامی دارد.

این ابزار تکنولوژیک، فرهنگ و نوع نگرش خود به طبیعت و جهان هستی و غایت انسان بودن را با خود به کشورها و جوامع بیگانه از این فرهنگ، آورده و تهاجم خاموش و مورد پذیرشی را صورت می‌دهد. این فضا با المان‌ها و کنش‌گرهای خاص خود در برخورد با این جوامع و ایدئولوژی حاکم بر آن‌ها، فضای تهدیدات نوینی را پدید می‌آورد. این تحقیق در حیطه تحقیقات نظری و مفهومی می‌باشد و دنبال تبیین برخی مفاهیم مهم در این حوزه راهبردی می‌باشد.

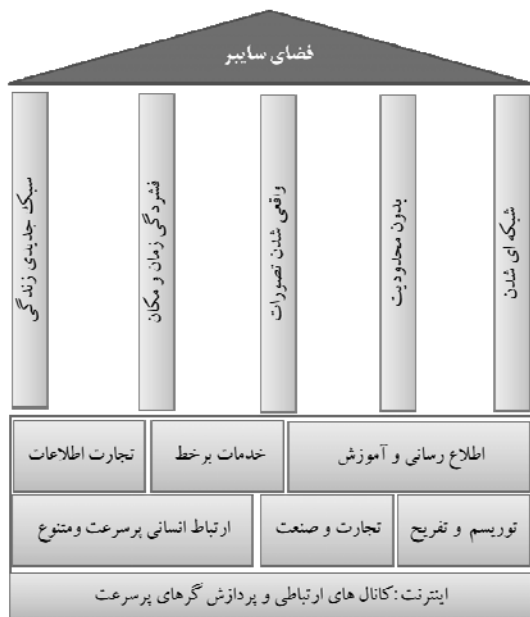
بیان مساله و اهمیت و ضرورت تحقیق:

در دهه اخیر ماهیت تهدیدات در دنیا متأثر از تکنولوژی‌های جدید با تغییرات بنیادین مواجه شد. در قرن گذشته انسان عصر ماشین هدفی جز کارکردن و تولید بیشتر نداشت. انسان خسته از عصر ماشین‌نیمس بدنال محیط آرام و ایمن می‌گشت که در کلبه تنهایی خود بدور از فضای تیلورگونه که از خلاقیت و تنوع فاصله داشت طعم آرامش اجداد خود را بچشد و در طبیعت، هویت خود را باز یابد. سه فن آوری عصر جدید ماهواره‌ها، ارتباطات راه دور و فناوری اطلاعات انفجار اطلاعات را بوجود آورد. این فناوری‌ها علاوه بر گسترش رفاه و خدمات، عصری که تافلر با موج سوم خود انسان را در کلبه الکترونیکی تصور کرده است که در این فضا معقول تر و خردمندانه تر زندگی می‌کند را تصویر نمود (تافلر، ۱۹۸۰، ۲۶۹).

عصر ماهواره، اطلاعات و پردازشگرهای قدرتمند در حال خلق فضایی بدون بعد است که در برگیرنده تمام دنیای واقعی است. فضایی که واقعیت بخش واقعیت شده و هویت بخش واقعیت مادی شده است.

بر می‌دارد. همه چیز از هویت، فرهنگ، حکمرانی، روابط و تعاملات خصوصی و گروهی در حال تغییر است. فضای سایبری یکی از ویژگی‌های زندگی مدرن است که در آن افراد و جوامع در سراسر جهان با هم مرتبط شده و معاشرت و همکاری می‌نمایند.

(DOD, 2011, 1)

شکل ۱: فضای سایبر چپستی و کارکرد

فضای سایبر، مصنوع غربی:

فضای سایبری را باید در قالب فضای مصنوعات غرب تجزیه و تحلیل کرد چرا که فضای سایبری جزء مصنوعات غرب در عصر مدرنیته است. عصر مدرنیته در تاریخ تمدن غرب، عصر گسترش با سرعت علم و اختراعات متنوع است. مارتین هایدگر بیان می‌دارد: دورانی که ما آن را مدرن می‌خوانیم با این حقیقت تعریف می‌شود که انسان، مرکز و ملاک تمامی هستندگان است (زرشناس، ۱۳۸۷، ۴۱). جوهر اومانیزم، استیلا جویی خود بنیادانه و نفسانیت مدار است و انسان را بدون نظر به روح ملکوتی اش، صرفاً حیوانی هوشمند می‌داند که توانمندی استیلاگری بر عالم را دارد (زرشناس، ۱۳۸۷، ۴۲). افعال این انسان ناشی از انرژی امیال نفسانی اوست که فرد برای ارضاء این امیال براه می‌افتد و دست به عمل اجتماعی می‌زند. انسان عصر مدرن اندیشه خود را در پارادایم امنیسم و سکولاریسم شکل داده است. این اندیشه مدرن خالق تکنولوژی و ابزاری شد که در جهان انسانهای فارغ از اندیشه و ایدئولوژی مختص خود، گسترش پیدا نمود.

دیگر انسان در حال گسترش است. اینترنت که نمایی از فضای مجازی است، بستری هیجان انگیزی را ایجاد نموده که قابلیت ارائه خدمات متنوع، سریع و جذاب را دارد. ارتباطات سریع قابلیت ارسال پیام؛ ارائه سرویس‌های ارتباطی؛ تبادل اطلاعات با فرمت‌های مختلف از خدمات متنوع این ابر شبکه است. اینترنت قابلیت‌های ویژه‌ای را برای تجارت الکترونیکی، بازاریابی، تبلیغات و بانکداری الکترونیکی پدید آورده است (Mutula, 2007, 15). خدمات قابل ارائه روی شبکه اینترنت به علت قابلیت ذاتی و فضای قابل رشد شبکه رو به افزایش است. هر حرفه‌ای در حال طرح ریزی اطلاع‌رسانی، ارائه خدمات برخط و فروش الکترونیکی بر اساس ویژگی‌های کسب و کار خود در شبکه اینترنت است. اینترنت به عنوان یکی از جلوه‌های فضای سایبر به سرعت در حال گسترش است. سیستم‌های محاسباتی پنهان و توکار^۱ در حال قرارگیری در تمام اشیاء و محیط‌ها است. هر شیء‌ای که اطراف ما قرار گرفته به گونه‌ای قابلیت قرار دهی سیستم پردازش و هوشمند سازی را دارد. اینترنت چیزها^۲ در حال گسترش است و هر چیز و شیء‌ای در حال گرفتن IP^۳ و نشانه دار شدن است و هویتی را در شبکه مجازی برای خود شکل داده است.

در سطح معنایی فضای سایبر، فضایی خیالی بین شبکه‌های کامپیوتری است. فضای مجازی افراد و کاربران در شبکه‌های اجتماعی، محیط‌های گفتگو، فروشگاه و... با یکدیگر ارتباط برقرار نموده، به گشت و گذار، خرید فروش، بحث و تبادل نظر می‌پردازند بدون اینکه هیچگونه حرکتی داشته باشند. فضای سایبر برای توصیف هر مفهومی که در ارتباط با شبکه‌های رایانه‌ای، فناوری اطلاعات، اینترنت و جامعه اطلاعاتی بکار برده شده و افراد و کاربران این فضا تجربه اجتماعی از تعامل، تبادل و اشتراک گذاری اطلاعات، کسب و کار، بازی و تفریح، بحث‌های گروهی که بصورت غیر فیزیکی است، دست پیدا می‌نمایند. این جذابیت هیجان انگیز انسان را به مفهوم ذهنی پیوند داده که با خیال و وهم گره خورده است و واقعیت را به درون ذهن برده و در آنجا به هر شکل که بخواهد تغییر داده و یا از نو می‌سازد بدون اینکه محدودیت مادی بر آن اثر گذارد. فضای سایبر چیزی فراتر از اینترنت است که اینترنت این مفهوم را در حال گسترش دادن است. با شکل‌گیری فضای سایبر و رشد سریع آن مفاهیم عرصه زندگی نیز به سمت تغییر ماهوی گام

1 Embedded
2 The Internet of things
3 Internet Protocol

تکنولوژی جدید یک ابزار نیست، بلکه تجسم و صورت متجسد تفکر خودبنیادانگاری نفسانی است (زرشناس، ۱۳۸۷، ۵۲). تکنولوژی موجودیتی کاملاً فرهنگی دارد و هرچه زنجیره حضور تکنولوژی در زندگی انسانی و تعاملات انسانی بیشتر شود، بیشتر به استخدام فرهنگ غربی در می‌آید. فرهنگ غربی، فرهنگ اومانیسم و سکولاریسم است که موجب گسترش نوعی دنیاگرایی خالی شده از دین شده که ثمره آن یکنواختی در زندگی و تنبلی و تن آسایی است. اینجاست که بازار رقابت و مصرف‌گرایی گرم شده و انسان را به سمت تنوع نو به نو نمودن ابزار و ایجاد انگیزه ای برای ادامه زندگی سوق می‌دهد. ایجاد انگیزه‌ی کاذب برای ادامه زندگی و بی‌هدفی که ثمره دوری از خدا و هدف اصلی خلقت انسان است که خالی نمودن زندگی از مخلوق بودن چه بصورت نمایان و یا چه بصورت پنهان شده در توهمات و خیالات باطلی که ظاهری قدسی دارد و از حقیقت به دور است، راهی جز بردن انسان به سمت نهیلیسم و پوچ‌گرایی ندارد. نیست انگاشتن ساحت غیب و انکار وجود و غافل شدن از حقیقت قدسی و باطن غیبی عالم حقیقت هولناکی است که دامان انسان عصر مدرن را گرفته است (زرشناس، ۱۳۸۵، ۱۴). تکنولوژی مدرن روزگار ما به مانند گوساله سامری است که مردمان به ستایش و پرستش آن پرداخته و نسبت به دستاوردهای خشن و استیلا جویانه آن، مرعوب و مجذوب گردیده‌اند (زرشناس، ۱۳۸۵، ۵۴). این انسان مدرن هویتش را از تمایلات غریزی و لذت جویانه که غیر قابل مقاومت و اجتناب‌ناپذیر است اخذ نموده است.

در فضای سایبری کاربر به جهانی فراتر از مرزها در زمانی به اندازه فشردن کلیدی و حرکت ماوسی متصل می‌شود و تمایز میان محیط زندگی و فضای چهره به چهره‌ی خانواده، دوستان و همسایگان محو و محشوش می‌شود. هویت کابر فضای مجازی به نام مجازیش، تصویر خیالی و یا آواتاری و کارتونی شده از خود، علاقمندی‌ها و موقعیت‌های راست و دروغی که از خود دارد، محدود شده است (Nayar, 2009, 3). این هویت دیگر هویت حقیقی انسان نیست و انسان به خویش دیگرانگاری‌های تو در تو مبتلا شده است. این بی‌هویتی و من‌های عاریتی و مجازی ثمره عهد انسان متوهم به خداانگاری است. بدین سان آدمی هویت خویش را در جغرافیای هستی باخت، و بیگانه از هستی و هستی بخش عالم، در ورطه هبوط گرفتار آمد و غافل از اینکه خلق در پیوند با خالقش معنی می‌شود و

انسان در نسبت با دیگر هستمندان و در جایگاه حقیقی خویش هویت می‌یابد و لاجرم به هستی و هویتی کاذب و مجازی قانع شود و چنین است که خود گم‌کردگی هستانی درد بزرگ بشر شد (زرشناس، ۱۳۸۵، ۵۲). ثمره این حقیقت مجاز گون‌هذفت تفاوت‌های مرتبه ای و ارزشی است، همه چیز یکسان است به این معنا دیگر چیزی آن‌قدر ارزش و اهمیت ندارد که کسی بخواهد برایش بمیرد و این همان مفهوم نهیلیسم است (دریفوس، ۱۳۸۲، ۹۴). فضای سایبری در حال از بین بردن تعهد و مسئولیت‌پذیری است. انسان در فضای مجازی به کاربری تنزل پیدا نموده که نه هویت دارد و نه تعهد و این بی‌هویتی و بی‌تعهدی ثمره این ابزار مدرن است و انسان فارغ از توجه به هویت خود، با کاربر شدن در این فضا به سمت بی‌تعهدی سوق پیدا می‌کند و مقهور تسلط ماشین و هوشمندی کاذب آن می‌شود و هویت و تعاملات فیزیکی خود را به هوشمندی سایبری واگذار نموده که اثر جز بی‌هویتی و بی‌ارزشی روابط اجتماعی به ارمغان نمی‌آورد.

عقلانیت ابزاری و به ویژه تجسم عینی آن یعنی تکنولوژی که در برهه ای از زمان به آزادی انسان از سیطره کار سخت و طاقت فرسا و چیرگی بر طبیعت انجامید، امروزه باعث شی‌گونگی انسان و نظارت بر عملکرد آدمی گشته است و آفریده در مقابل آفریننده قدهلم کرده است (رحیم پور، ۱۳۸۳، ۶۳).

آفت اصلی فضای سایبری، دنیایی شدن همه مقولات زندگی است. در دنیای محصور شده با تکنولوژی‌های جذاب و فریبنده که در حال شبکه‌ای شدن است، دیگر لحظه ای تکنولوژی مدرن افسار گسیخته از انسان جدا نیست. در هر فضا نوعی تکنولوژی ما را محصور خود نموده است. تکنولوژی در حال فراموش نمودن مکلف بودن و پاسخگو بودن انسان به خالق خود و مسافر بودن در دنیای مادی است. گاهی انسان مبتلا به دنیا است و نمی‌داند که گرفتار دنیا و لوازم آن شده است. تسلط تکنولوژی در دهه‌های اخیر، گرفتاری انسان به دنیا را تشدید نموده و اجازه تامل و تفکر در زندگی و لزوم آمادگی برای ادامه سفر را از انسان سلب نموده است. این سلب توجه به مبدا و معاد ثمره معنویت زدایی از دنیا و زندگی است و انسان را به خود فراموشی، پوچی و نیست‌انگاری سوق می‌دهد.

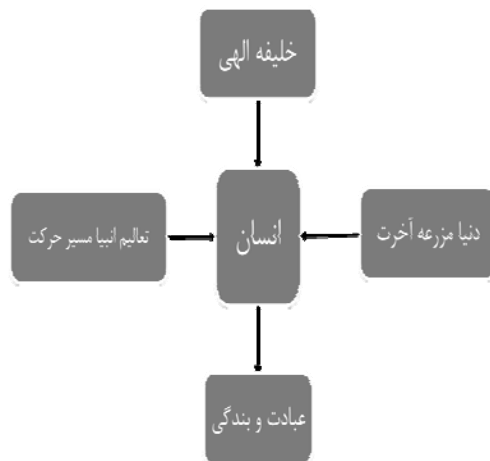
تبارشناسی اینترنت به صورت مستقیم به هژمونی و سلطه آمریکا توسط وزارت دفاع برمی‌گردد و تاثیرات این اصل و نسب در ساختار و محتوی این شبکه جهانی ملاحظه می‌شود (بل : ۲۰۰۱ : ۱۶۹).

که ویژه فرشتگان و ملکوتیان است. از این رو بود که فرشتگان انسان را منشاء فساد و خونریزی روی زمین دانستند. به عبارت دیگر موجودی است که طیف اعلیٰ علیین تا اسفل السفالین را پوشش می‌دهد.

الف - انسان

انسان ملکوتی، خاکی که در بهترین صورت و نظام، خلق شد برای آزمایش و امتحان به زمین خاکی پست آمد و برای برگشت به ما من و ماوای خود باید تلاش کند و اثبات نماید قابلیت کسب کرامت مقدور خود را دارد. خداوند انسان را در زمین مامور به عبادت خلق نموده و انسان مومن باید برای مان خود بی‌افزاید و عمل صالح انجام دهد تا به مقام انقطاع کامل از خلق برسد و فقط و فقط رو به سوی خداوند باشد و دنیا و هر آن چه در درونش است را صرفاً ابزاری برای کسب معارف و عبادت خداوند بداند.

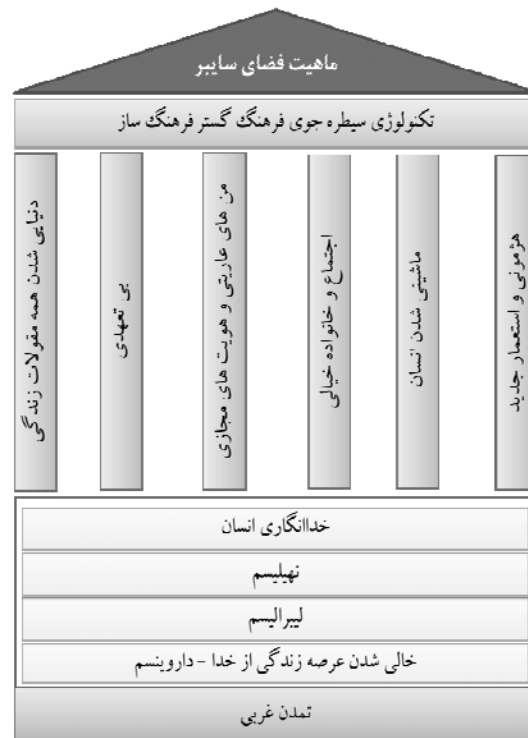
در درگاه الهی صرفاً عمل خالص و کلمه طیب پذیرفته می‌شود و کلمه طیب که اعتقادات خالص و بدون کمی و کاستی است بسوی خدا بالا می‌رود و پذیرفته می‌شود. انسانی می‌تواند به جایگاه خود که قرب الهی است برسد که سختی فرمان‌پذیری خداوند را در دنیا به جان بخرد سختی عبادت است که با آسانی ولذت قرب الهی همراه است. انسان زمانی می‌تواند گوهر انسانیت خود را از قوه به فعل تبدیل کند که در بستر اختیار دنیا اثبات کند که پایبند شهادت نخستین و عهد الهی است خود بوده و قابلیت دستیابی به جایگاه ملکوتی خود را دارد.

شکل ۳: انسان، چپستی، وظیفه و محیط رشد

دنیا زمین زراعت انسان است، حاصل این زراعت عمل انسان است که به نحو عمل صالح یا فاسد باشد در آخرت عین آن را مشاهده

آفت بزرگ دیجیتالی شدن اطلاعات از اطلاعات فردی تا اطلاعات استراتژیک دسترس پذیر شدن آن است. در این فضا بیش از هر زمان دیگر افراد عادی تا سرویسهای اطلاعاتی به اطلاعات افراد و سازمانهای دیگر دسترسی دارند. صاحب تکنولوژی و طراح و مهندس آن هژمونی خود بر فضای مجازی را روز به روز سنگین تر می‌نماید. دنیایی شدن زندگی در نظم نوین جهانی، هژمونی آمریکا با فضای مجازی و دیجیتالی شدن همه چیز، پیامد بسیار خطرناک سلطه و استعمار نوین را به ذهن متبادر می‌نماید.

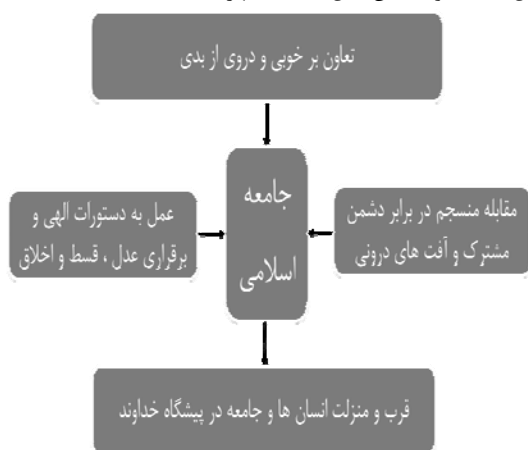

شکل ۲: ماهیت فضای سایبر و تمدن غربی

انسان ملکوتی از خلقت تا حیات ابدی:

در این بخش برای تبیین حوزه تاثیر گذار فضای سایبر، انسان، خانواده و جامعه بر اساس مبانی اسلامی بررسی می‌شود. «إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً»، خداوند انسان را برای جانشینی خود در زمین خلق نموده است. این جانشین که از گل بدبو ساخته شده و روحی الهی در او دمیده شده است، این استعداد را دارد که مظهر تام خدا روی زمین باشد. مظهر تام خدا در بعد ذات و افعال آئینه ای تمام نما از خالق و معبود خود است (موفق، ۱۳۸۷، ۱۷۳). این مخلوق برتر دارای دو بعد حیوانی و ملکوتی است. از طرفی دارای قوه شهویه و غضبیه است که مختص حیوان است و از طرفی صاحب قوه عقل

جامعه اسلامی را به بررسی تطابق رفتار فردی و جامعه با مبانی اسلام توجه داده است تا کوچکترین انحرافی در رفتار فرد و جامعه با مبانی اسلامی حاصل نشده که عدم توجه خسران ابدی را در پی خواهد داشت توجه به عدم انحراف صرفاً ظاهری نیست بلکه توجه دادن اسلام به باطن مخفی فردی و اجتماعی آحاد امت اسلامی، لزوم درمان کجروی‌ها و بیماری‌های درونی را از همان ابتدا و قبل از ظهور آن لازم شمرده است. خداوند در قرآن کریم برای امت‌ها (جامعه‌ها) سرنوشت مشترک، نامه عمل مشترک، فهم و شعور، عمل، طاعت و عصیان قائل است (مطهری، ۱۳۷۲، ۳۰).

شکل ۵: مدل مفهومی جامعه اسلامی

اساساً انسان در هر نقطه‌ای از کره خاکی باشد با هر آیین و مسلکی، انسان است که خلقت او بر فطرت بوده^۶ و روحش ملکوتی و الهی است. و دنیا همانند بستری است که درون آن سعادت یا شقاوت تعیین می‌گردد. این سنت الهی است که کسی که خدا را فراموش کند، خود را فراموش نموده^۷ و از استعداد و توانایی‌های خود قافل شده و به پوچی و بی‌انگیزگی می‌رسد و دیگر نه به نفسش توجه دارد و به نه فعلش، ارضاء مقطعی و تنوع بی در پی امیال نفسانی را راهی برای فراموشی خود-فراموشی خود قرار داده است.

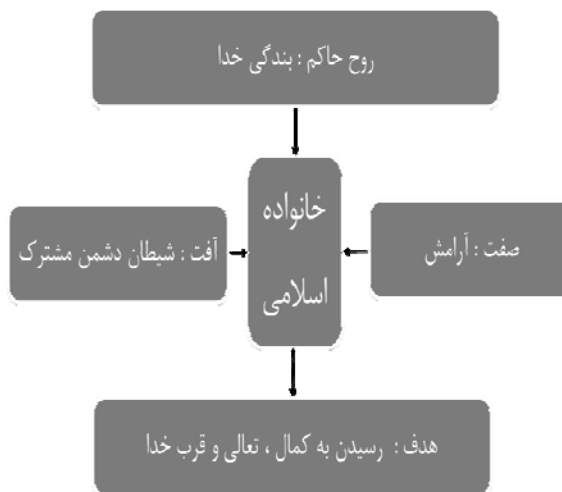
امنیت سایبری و مولفه‌های آن:

بشر از آغازین روزهای حیاتش در معرض آسیب، تعرض و تهدید قرار داشته و از ابتدا به فکر امنیت، آرامش و آسایش بوده است. امنیت در لغت از ریشه امن به معنای در امان بودن و مصون بودن از هر گونه تهدید و ترس است (جهان بزرگی، ۱۳۸۸، ۳۱). امنیت مصونیت از تعرض، تجاوز بر اساس حیطة‌ای است که پیرامون آن طرح می‌شود.

خواهد کرد. از این روست که خداوند انسان را به سیر آفاق ترغیب نموده که پند گیرد و بنگرد که در خانه گذشتگان زندگی نموده و این خانه را باید برای وارثان واگذارد و برود. همین دنیا است که بهترین مخلوقات الهی در آن زندگی نموده اند و ارزش آن را شناخته و سجده گاه و میدانگاه جهاد در راه خدا قرار داده اند. آنها از اسفل ساقین به اعلاء علی ین رسیده اند و دنیا را محل اثبات قابلیت‌های انسانی خود و جلب محبت خالق و معبود خود قرار داده اند. این دنیا است که توانایی شناساندن اهل عمل و اهل تظاهر را دارا است. انسان که ذاتاً ملکوتی است و هرچه بیشتر تن به دنیا طلبی بدهد از سیر ملکوتی و مامن واقعی و به عبارت دیگر صراط مستقیم دور شده است.

ب- جایگاه خانواده

از طرفی طبیعت انسان زندگی در اجتماع و اجتماعی بودن است و اجتماعی بودنش در متن خلقت او پی ریزی شده است. این اجتماعی بودن که از ابتدای خلقت آدم و حوا شکل گرفته است و خداوند آرامش را ارمغان این خلقت بیان کرده است^۸ نخستین جامعه انسانی بر اساس توحید و بندگی خدا بنا نهاده شده و ابلیس دشمن مشترک این جامعه نخستین معرفی شده است. کارکرد خانواده اسلامی ساخت کانونی برای پرورش فضائل انسانی و مامن امن برای پرورش فرزندان و نسل آینده جامعه اسلامی است.

شکل ۴: مدل مفهومی خانواده اسلامی

ج - جامعه اسلامی

اسلام، هدف جامعه اسلامی را نیک بختی واقعی انسان، قرب و منزلت او در پیشگاه خداوند قرار داده و پیوسته مردم و رهبران

خواه، (۱۳۸۹، ۳۵). در دنیای جدید، مهمترین عامل توانایی و قدرت، حفاظت از اطلاعات در مقابل تهدیدات دشمنان، تبادل و اشتراک گذاری امن اطلاعات در جهت افزایش توانمندی است. جنگ اطلاعاتی، تروریسم سایبری و جنگ نفوذگرها از جمله این تهدیدات است و بومی نبودن این تکنولوژی و عمل نمودن به دستورات صاحبان تکنولوژی منجر به افزایش تاثیر گذاری تهدیدات زیر ساخت و شریان‌های اطلاعاتی شده است.

سطح دوم امنیت در فضای سایبر، امنیت در حوزه فرد و اجتماع است. در این حوزه با توجه به تفاوت در کارکرد انسان و حقوق او در ایدئولوژی اسلامی با ایدئولوژی غرب چالش‌هایی را ایجاد می‌نماید. انسان معاصر در هجوم «من‌های مجعول و مصنوعی بی شمار، من حقیقی خویش را گم کرده و دچار خویش‌انگاری‌های تو در تو و گونه‌گون می‌شود (رشاد، ۱۳۸۸، ۵۲). اصل و ریشه چالش انسان در فضای مجازی به گم شدن من حقیقی انسان است. من حقیقی انسان نفخه ای الهی است که رنگ و بوی معبود خود را داشته و به پیمان‌الست خود پایبند می‌شود. این چالش کلیدی انسان سایبری شده موجب فراموشی بنده و مکلف بودن می‌شود و هویت حقیقی خویش را با من‌های عاریتی تعویض نموده و دنیا که ابزای آخرت ساز و فضای برای اثبات لیاقت خلیفه الهی است را با هدف اشتباه گرفته و همچون انسانی ماشین‌گون پیرو تمدن دور از خدا شده که هر روز رنگ به رنگش می‌کند. ابعاد چالش در بعد فردی و اجتماعی موجب طرح ریزی امنیت فرهنگی و هویتی و امنیت اخلاقی و دینی می‌شود. امنیت اخلاقی و هویتی فرد و اجتماع در فضای سایبر حافظ دین و اخلاق انسان پایبند به فطرت الهی است. امنیت فرهنگی و هویتی حافظ انسانیت انسان است که هویت و فرهنگش ریشه در آداب و سنتی است که بر اساس ویژگی‌ها و نژاد و قومش شکل گرفته است.

سطح سوم امنیت در فضای سایبر، امنیت در حوزه ملی و حاکمیتی است. تهدیدات در حوزه ملی و حاکمیتی، مجموعه تهدیداتی است که حیاتی‌ترین منافع ملی و حاکمیتی یک نظام را به چالش می‌کشاند. این حوزه از تهدیدات بخش در حوزه زیرساخت و شریان‌های اطلاعاتی قرار داشته بخشی در حوزه امنیت سیاسی و اقتصادی است. فضای سایبری که ذاتا ابزاری برای تعامل و ارتباط افراد و جوامع است فضایی را برای جنگ روانی ایجاد می‌نماید. در این جنگ اطلاعات بر علیه فکر و ذهن افراد استفاده می‌شود و منجر به عملیات علیه اراده ملی، عملیات علیه عناصر نظامی، ایجاد تضاد

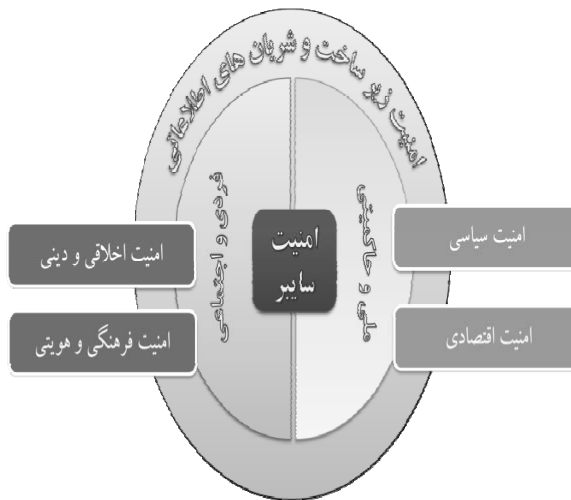
فضای سایبری به مانند فضای حقیقی و ژئوپولیتیکی دارای تهدیدها و آسیب پذیری‌هایی است که انسان در برخورد با آن شرایطی را برای مصونیت در یک چرخه دائمی شکل می‌دهد. فضای سایبر هم از آن جهت که همه امور آدمی را در بر می‌گیرد و هم از آن جهت که مبانی انسان شناختی فضای تولید تکنولوژی و محتوی را در برگرفته مخاطراتی را متوجه انسان و جامعه اسلامی می‌نماید.

فضای جدید که در حال در برگرفتن همه شئون زندگی آدمی از تلاش، فریح و، اداره خانواده و محیط زندگی، تربیت فرزند و حتی فکر کردن را در بر می‌گیرد. این فضا از آن جهت مخاطره آمیز است که تفکر زهرآلود غرب دور افتاده از خدا را در قالبی جذاب به انسان می‌خوراند و انسان را به آرامی از فطرت خود دور نموده و او را به پوسته توخالی تبدیل می‌نماید. این سیطره و هژمونی فلسفی و استعمارگونه بر انسان، خانواده و جامعه اسلامی تاثیر گذاشته و به مرور جایگزین فرهنگ، هویت، اخلاق و دین شده و اعتقاداتی را در ظاهر اسلامی با هسته غربی شکل می‌دهد.

امنیت در پارادایم فضامجازی تابع دو عنصر کلیدی انسان و فضای سایبری است. انسان و جامعه اسلامیدر مقابل فضای سایبری جهانی با ویژگی‌های خود فضای تهدیدزایی را شکل داده است که انسان اگر بخواهد ملکوتی بماند و دنیای را مزرعه آخرت خود قرار دهد در برخورد با این فضا آسیب‌های خواهد دید. از طرفی فضای سایبری و هژمونی آن بصورت قهری در حال گسترش است. امنیت سایبر در جامعه اسلامی مصونیت و حفاظت از انسان، جامعه و حاکمیت در مقابل تهدیدات فضای سایبری است. برای تقسیم بندی امنیت در فضای سایبری چالش‌های کلیدی انسان و جامعه اسلامی با باورهای ملکوتی و آخرت‌گرا و ویژگی ذاتی فضای مجازی مورد بررسی قرار می‌گیرد. در بخش‌های قبلی مقاله تهدیدات فضای مجازی بیان گردید که این تهدیدات نیازمند سه سطح امنیت است که بصورت خلاصه موارد در زیر بیان شده است.

سطح اول امنیت در فضای سایبر، امنیت در حوزه زیرساخت و شریان‌های اطلاعاتی است. فرصت‌جدید ایجاد شده برای حرفه‌ها و کشورها در فضای اتوماسیون، تبادل و همکاری، تجارت الکترونیکی، تولید هدفمند منجر به تولید، ذخیره سازی و بهره برداری از اطلاعات حساس و حیاتی شده است و وابستگی به شبکه‌های پرسرعت و پردازشگرهای قدرتمند روز به روز افزایش می‌یابد که سیستم‌ها را در معرض مخاطراتی از آتش و طوفان تا بزهکاری و تروریسم سایبری قرارداده، که نیاز به مدیریت و نظارت دارد (کیان

فرهنگی و ایجاد تنش و هرج و مرج می شود (آلبرتس، ۱۳۸۵، ۱۰۴). در بعد اقتصادی، تحریم‌های اطلاعاتی در حال بروز چالش جدید در تبادلات اقتصادی است و منجر به آسیب رسیدن در تعاملات اقتصادی کشورها شود.

شکل ۶: مدل مفهومی امنیت سایبر

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

امنیت در فضای سایبر نیازمند دو حرکت جدی در این فضا است. حرکت اول تربیت نفوس و پالایش جان انسان‌ها و نسل‌ها است در حقیقت گام اول جهاد اکبر و جهاد با نفس است که برای برنامه ریزان و هدایت‌گران عرصه سایبر امری واجب و برای کاربران امری لازم است در حرکت دوم تامین محتوی و تسلط بر این تکنولوژی به معنای استحاله و تغییر ذات آن در جهت فطرت انسانی است که لازمه هدایت بشریت و اصلاح امور انسان‌ها است. این امر حیاتی ترین بخش امنیت در فضای سایبر است که این نکته قابل توجه است که کسانی که مقهور و کشته عرصه سایبر شوند مردارهایی هستند که جامعه را به تباهی خواهد کشد. پس عرصه حیاتی امنیت در فضای سایبر امنیت فرهنگی، هویتی و اخلاقی - دینی است.

منابع

- ۱- قرآن کریم
- ۲- بحار الانوار
- ۳- آلبرتس دیوید، پاپ دانیل، (۱۳۸۵)، الزامات امنیت ملی در عصر اطلاعات، پژوهشکده مطالعات راهبردی

- ۴- بل دیوید، (۱۳۸۹) درآمدی بر فرهنگ سایبر (۲۰۰۱)، ترجمه مسعود کوثری، حسین حسینی، چاپ اول انتشارات جامعه شناسان
- ۵- تافلر آلوین، (۱۳۸۸) موج سوم (۱۹۸۰)، ترجمه شهیندخت خوارزمی، چاپ هجدهم، انتشارات فرهنگ نشر نو
- ۶- جهان بزرگی احمد، (۱۳۸۸)، امنیت در نظام سیاسی اسلام، انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی
- ۷- دریفوس، هیوبرت ال، (۱۳۸۲)، درباره اینترنت، ترجمه علی فارسی نژاد، تهران: نشر ساقی
- ۸- رحیم پور ازغدی حسن، (۱۳۸۲)، عقلانیت، چاپ دوم، انتشارات موسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر
- ۹- رشاد، علی اکبر، (۱۳۸۸)، معنا منهای معنا، تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی
- ۱۰- زرشناس، شهریار (۱۳۸۷)، مبانی نظری غرب مدرن، تهران: انتشارات صبح
- ۱۱- کانون اندیشه جوان (۱۳۸۵)، نهیلیسم، تهران: انتشارات کانون اندیشه جوان
- ۱۲- مطهری، مرتضی، (۱۳۷۲)، جامعه و تاریخ، تهران: انتشارات صدرا
- ۱۳- موفق، علیرضا، (۱۳۸۷)، معنای زندگی، تهران: انتشارات کانون اندیشه جوان
- ۱۴- کیان خواه احسان، (۱۳۸۹)، مدیریت امنیت اطلاعات، انتشارات ناقوس
- 15- DOD , (2011) , DEPARTMENT OF DEFENSE STRATEGY FOR OPERATING IN CYBERSPACE , <http://www.defence.gov>
- 16- GibsonWilliam,1984 , Neuromancer , US : Ace Books
- 17- Mutula,Stephen M.,2007,Web Information Management, UK : Cahndos Publication
- 18- NayarPramod ,(2009) , An Introduction new media and cybercultures , Wily - BLACKWELL

^۱ سوره بقره، آیه ۳۰

^۲ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ، سوره الرحمن، آیه ۱۴

^۳ ج نَفَخْتِ فِيهِمُ رُوحِي، سوره حجر، آیه ۲۹

^۴ قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَن يُسِفُّ فِيهَا وَتَسْفِكُ الدِّمَاءَ ، سوره بقره، آیه ۳۰

^۵ وَمَا خَلَقْنَا الْجِنَّ وَالْإِنْسِيَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ، سوره ذاریات، آیه ۵۶

^۶ بحار الانوار، مناجات شعبانیه، جلد ۱، صفحات ۹۷-۹۹

^۷ «الدنیا مزرعة الآخرة» بحار الانوار، جلد ۷۳، ص ۱۴۸

^۸ هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَكُمْ فِيهَا أَوْجُهًا لِتَسْكُنُوا فِيهَا (اعراف / ۱۸۹)

^۹ طَقَلْنَا يَا دَمِيًّا نَهَذَا عَدُوًّا لَكَ وَ لَوْ لَوْ وَجَعَلْنَا بِخُرُوجِكُمْ مِمَّا لَجَنَّةُ فَنَشَقِي (طه / ۱۱۷)

^{۱۰} كل مولود يولد على الفطرة حتى يكون ابواه يهودانه او ينصرانه، بحار الانوار،

جلد ۳، صفحه ۲۸۱

^{۱۱} وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنسَاهُمْ أَنسَاهُمْ فَهُمْ نُسُؤُهُمْ وَاللَّهُ شَاقِقٌ، سوره حشر، آیه ۱۹